

AZ EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM TANÁCSA

ARANYOKLEVELET

adományoz

Vasbányai Ferenc József

úrnak

50

éven át kifejtett
értékes szakmai tevékenységének elismeréseként.

Ezt a díszoklevelet az Egyetem pecsétjével
és aláírásunkkal megerősítve adjuk ki.

Budapest, 2006. október 24.

a Bölcsészettudományi Kar dékánja

rektor

IZSÁK LAJOS rektorhelyettes beszéde a Bölcsészettudományi Kar Tanácsa határozata értelmében adományozott díszoklevelek átadása alkalmából 2005. október 25-én.

Kedves és tisztelt Kollégák!

Hölgyeim és Uraim!

Az ELTE ünnepi közgyűlését megnyitom.

Szeretettel és megbecsüléssel köszöntöm Önöket Arany- Gyémánt-, Vas- oklevelük átvétele alkalmából a valamikor Pázmány Péter, ma Eötvös Loránd nevét viselő Tudományegyetem Rektori Tanácsa nevében.

Az Arany-, a Gyémánt-, a Vas oklevelek átadása mindig nagy ünnepe egyetemünknek. Azt jelzi, hogy Magyarország legrégebbi, folyamatosan működő ilyen intézménye, az 1635-ben Pázmány Péter esztergomi érsek által alapított egyetem őrzi és megbecsüli a maga hagyományait azzal is, hogy ünnepélyes keretek között nyújtja át a díszokleveleket azoknak az egykori hallgatóknak, tanár- és kutató kollégáknak, akik életművükkel, munkájukkal, eredményeikkel jelentősen hozzájárultak a magyar oktatásügy, tudományáguk, az ország emelkedéséhez. Ők – Önök, tisztelt

ünnepeltek –, voltak azok a „tökéletes erkölcsű” tanítók (amint Pázmány Péter nevezte egyik prédikációjában az ifjaknak szükséges nevelőket), akik személyes példájukkal bizonyították, miként kell élni.

Pedig nehéz időszak volt az Önöké. Fiatalságuk kora a II. világháború előtti és alatti esztendők voltak. A korszak hevületét az I. világháborút lezáró béke elleni tiltakozás, a területi revízióra készülési állami politikája szabta meg. Abban a felfogásban a föld és a rajta történelmi jussal élők jelentették az országot. Ugyanakkor megérinthette – megérintette kedves Mindnyájukat más felfogás is. Az egyik a közös kultúrát, a megélt történelmet, az anyanyelvet tekintette igazi hazának, amit semmiféle politikai döntés nem másíthatott meg; ez a felfogás a térképen éles kontúrokkal megrajzolt határok helyett a minden magyar emberre számító, mindent számon tartó, tágas, virtuális hazát tekintete igazi otthonának. Megfogalmazódott egy másik elképzelés is Eszerint az igazi haza csak a javak közös birtoklása révén valósulhat meg. Azt remélték az akkori fiatalok közül sokan, hogy „a jognak asztalánál” rövidesen mindenkinek jut majd hely, a „szellem napvilága” pedig mindenkit egyformán éltet majd.

Ez az időszak, melyet Önök személyes történelemként éltek meg, nem a vágyak szerint alakult. A koalíciós idők szabadsága és sokszínűsége hamarosan megszűnt, 1950-re (amikorra kétszeresére nőtt ugyan a középiskolás diákok és a közkönyvtárak száma), kiépült a zsarnokság új rendje is, mely tetten érhető volt (Illyés Gyulával szólva) „az ovodákban, /

az apai tanácsban,/ az anya mosolyában”, „a könyvsorokban”, a „szögesdrótnál jobban butító szólamokban.” Az egyetemről ekkor távolították el a megbízhatatlannak ítélt Domanovszky Sándort, Hajnal Istvánt, Horváth Jánost és másokat, indexre került Az ember tragédiája és a Csodálatos mandarin, nem jelenhetett meg a „modernista” Kassák Lajos, a „kávéházi” Nagy Lajos, műfordítói gályapadra került Németh László, megalázó taktikázás folyt Illyés Gyulával, hallgatásra kényszerült Szabó Lőrinc és Weöres Sándor, redakcióba szorult Pilinszky János. A neveket még hosszan lehetne sorolni.

1956 forradalmas napjai sem hoztak tartós változást. A megtisztulás és újrakezdés reményét ígérő első napok után, azt követően nem sokkal, hogy az ELTE Bölcsészettudományi karán október 26-án megalakult a Magyar Értelmiség Forradalmi Bizottsága, november elején, a „Forgószelel” hadművelet keretében több mint 100 ezer szovjet katona szabott más utat a történelemnek. Úgy tűnt ekkor (amikor néhányan Önök közül talán hosszabb-rövidebb büntetésüket töltötték, általános- vagy középiskolában, főiskolán vagy egyetemen tanítottak, kutatóintézetekben dolgoztak, vagy netán távolabbra kerültek közvetlen szakterületüktől), ismét nehéz időszak következik majd. 1963-tól konszolidáltabb viszonyok következtek.

1988-ra azonban a gazdasági nehézségek és a politikai feszültség növekedésének idejére nyilvánvalóvá vált (amint azt az egyik akkor alakuló politikai párt proklamációja szavakba is foglalta): „Vagy eltűnünk a

történelem süllyesztőjében, vagy egy egyesült, demokratikus, demilitarizált Európa közösségébe kerülünk. Más lehetőségünk nincs, ez a nemzetközi megmaradásunk esélye.” A század utolsó évtizedében a Közép – és Kelet-Európába elérkezett globalizációs hullám végleg nyilvánvalóvá tette: a magyarság történelmének mindenképpen új korszakába érkezett.

Mindez, tisztelt ünnepelt Kollégák, az Önök életében a negyedik mentalitás-változásra kényszeríti az ezeréves múltjára büszke magyar népet. A 19. századra vonatkoztatva a 20. század elején Szekfü Gyula még kijelenthette: a „magyar antikapitalista karakter”. Németh László 1943 augusztusában a szárszói konferencián érvelhetett a sajátos „harmadik út” mellett. 1950-től napjainkig lehetett hivatkozni a „magyar nemzeti karakterisztikumokra”, a Széchenyi István által társtalan-rokontalan „Kelet Népé-nek” elgondolt nemzetünkre, pontosan úgy, ahogyan a spanyolok öröknek gondolták a maguk „hidalgo” attitűdjét. Nem lesz könnyű a történelmileg kialakult, megszilárdult, véglegesnek és sorsszerűnek gondolt magyar mentalitást és magatartásformákat hozzáigazítani az új helyzethez. Nincs ugyanis kisebbről szó, mint az 1648-ban a vesztfáliai békében szentesített, a szuverén és autonóm államokra épülő világrendszer átalakításáról egy olyan rendszerré, melyben az államok, a nemzetek összekapcsolódnak, s nemcsak a gazdaságban és a politikában, de az emberi életminőségben is újabb, magasabb kvalitások jelennek majd meg.

Tisztelt Ünnepektek!

Hölgyeim és Uraim!

Engedjék meg, hogy ez ünnepi órában, mikor szeretteik örvendező együttesében átveszik Arany-, Gyémánt-, Vasoklevelüket a személyes sorsukban átélt, megvalósuló gondolkodásváltozási kényszerre emlékeztessenek mindenkit. Önök, akik a humaniorák művelői, szószólói és hirdetői voltak, arra is példát jelentenek mindannyiunk számára, miként kell egy-egy szakterületen elhárítani az Ady által szavakba foglalt „késve érkezés”-t, miként kell megélni az előre kiszámíthatatlan újat, hogy kell alkalmazkodni úgy, hogy ezenközben a legtöbbet megőrizhessünk azokból az eszményekből, melyek ifjúságuk idején fontosak voltak.

Erre gondolok ma, amikor az ELTE Rektori Tanácsa nevében Önöket köszöntöm, amikor köszöntöm mindenkinek az emlékét, akik Önöket annakidején a bölcsészettudományi diploma megszerzésében segítették, akik Önöket eddigi életútjukon elkísérték és támogatták.

Jó egészséget, alkotó örömeket kívánok kedves Mindnyájuknak.
Éljenek boldogan!